

A herd of cattle is grazing in a lush green field filled with numerous yellow wildflowers. The scene is captured from a low angle, showing the backs and heads of several cows. The lighting is bright, suggesting a sunny day. The overall atmosphere is peaceful and natural.

GRAZE
LANDS
REWILDING

JAARVERSLAG 2023

STEEDS WILDER EN VRIJER

Het jaar 2023 in vogelvlucht

2023 was het jaar van de 'coming out' van stichting Taurus. Het jaar waarin we datgene waaraan we al meer dan dertig jaar gestaag werken, beloofd zagen. De kuddes zijn gegroeid in kwaliteit, we hebben keuzes gemaakt waar we wel en niet mee verder gaan en we hebben ons bestuur versterkt. Operationeel worden we steeds beter. En dat is nodig, omdat 'rewilden' van kuddes betekent dat je je steeds meer in de dieren moet verplaatsen om het kuddebeheer te kunnen uitvoeren.

In 2023 zijn er weer kuddes Taurossen naar andere plekken in Europa gegaan om daar hun belangrijkste werk te doen: de landschappen openhouden, barstensvol biodiversiteit. Binnen Nederland zijn we voor ARK Rewilding Nederland opnieuw aan de slag gegaan in het Groene Woud en gaan we voor Natuurmonumenten grazen met Taurossen en Exmoors in het toekomstige oerbos van Nederland, het Harderbos.

Ook dit jaar stonden we weer volop in de (inter)nationale belangstelling van zowel de pers, schrijvers als filmploegen. We waren te zien en te horen bij Vroege Vogels, op NPO Radio 1, bij TV5 uit Spanje en op de Franse nationale TV in een documentaire over 'de-extinction'. Ons verhaal is in de belangrijkste Finse krant verschenen en in Helsinki in het nationale theater verteld (als 'live journalism'). Daarnaast stonden we met maar liefst 4 pagina's in het kerstnummer van BBC Wildlife Magazine. Als we van publiciteit konden leven...

Scan mij

Maar hét moment van onze coming out was de filmvertoning van de documentaire 'The return of the Aurochs' op 8 mei in de Vereniging in Nijmegen, compleet met rode loper! Wat ons betreft is de film een monument om trots op te zijn, met dank aan Michael Schlamberger, de cineast die ons verhaal ontdekt en verteld heeft. En we hebben nog wat ontdekt: dat de combinatie van kuddemanager – vaak met modder en koeienpoep besmeurd – en hostess voor een publiek van 200 mensen mogelijk is. We hebben het over onze Marit; voor de duvel niet bang, maar dat wisten we al!

De documentaire heeft nieuwe deuren voor ons geopend en blijft dat naar verwachting nog wel even doen. Inmiddels is hij vertoond in verschillende Europese landen en op prime time in Oostenrijk, maar ook in Duitsland en bij ons op ARTE TV. Miljoenen mensen hebben kunnen zien wat het rund ooit was – een wild dier - en hoe wij op weg zijn het rund zijn wildheid weer terug te geven.

Al met al was 2023 een bijzonder jaar. Een jaar waarin veel op zijn plek viel en we het vertrouwen kregen om verder te dromen. Mooiere kuddes, betere habitats, meer biodiversiteit en meer draagvlak. Daarom vonden we het tijd voor een nieuwe naam en identiteit. Een beetje de bescheidenheid van ons afgooien en uitstralen waar we voor staan. Het werd Grazelands Rewilding en op het moment van schrijven is onze nieuwe website online. 'Graasland', in plaats van grasland en Rewilding omdat dat onze familie is. Hoewel we in 2023 nog stichting Taurus waren, spreken we in dit jaarverslag van 2023 voor het gemak alvast van Grazelands Rewilding. Wij zijn er inmiddels al aan gewend. Hopelijk volgt de rest van Europa snel!

Ronald Goderie
Directeur Grazelands Rewilding

Kuddebeheer

Eind 2023 laat de balans zien dat we ca 4.500 ha begrazen met ruim 1.100 dieren in 35 gebieden in Nederland; 900 runderen en bijna 250 paarden, inclusief de kalveren en veulens van dit jaar.

We sloten overeenkomsten voor het begrazen van twee nieuwe gebieden in Nederland; Het Harderbos in Flevoland en een oude bekende, het Groene Woud bij Boxtel Noord-Brabant.

Daarnaast is een aantal dieren naar andere gebieden in Europa gebracht om daar hun rol in Rewilding-gebieden te vervullen. 16 Taurossen gingen naar de Rewilding Area Greater COA Valley in Portugal, 10 gingen naar de Rewilding Area Iberian Highlands (de plaats Solanillos) in Spanje en 2 naar Milovice in Tsjechië, deel uitmakend van Česká Krajina.

Provincie	Hooglanders	Exmoors	Taurossen
Noord-Brabant	265	130	216
Gelderland	25	13	50
Limburg	153	96	166
Noord-Holland	16	5	
Zuid-Holland	6		3
Totaal	465	244	435

Interationale transporten

In 2023 zijn er groepen Taoussen gebracht naar de Rewilding Europe gebieden Greater Coa Valley en naar Iberian Highlands (Solanillos/Spanje). In april 2023 zijn er 16 dieren naar de Greater Coa Valley in Noord-Oost Portugal gebracht, waar ze na een lange rit – met eten en drinken en airco aan boord - in goede gezondheid zijn aangekomen. Samen met Rewilding Portugal & de lokale gebiedsbeheerders hebben we de dieren losgelaten. Ze moeten daar niet alleen voor een hogere biodiversiteit gaan zorgen, maar ook als een natuurlijke brandweer fungeren om het risico op bosbranden, waar de streek door geteisterd wordt, te verminderen.

In mei 2023 zijn er 10 dieren naar een nieuw deelgebied van de Iberian Highlands: de Dehesa de Solanillos (ca 100 km ten noorden van Cuenca) gebracht. Het begraasde gebied is ca 400 ha maar kan uitgroeien tot ca 3.500 ha. Ook hier moeten de Taoussen , samen met een lokaal paardenras ervoor zorgen dat de biodiversiteit toeneemt en de brandveiligheid verhoogd. In Spanje is dit nu de tweede locatie nadat we al in 2020 zijn gestart met het begrazen van het terrein Frías de Albarraçín (te zien in onze documentaire).

In 2023 hebben we gebieden en organisaties verkend in Schotland, Oostenrijk en Denemarken. Verschillende partijen zijn zeer geïnteresseerd en willen snel met Taoussen aan de slag. De uitbraak van blauwtong in Nederland (en andere landen) gooide roet in het eten, zodat in 2023 nog geen Taoussen naar Denemarken en Schotland gebracht konden worden. Maar de warme contacten zijn gelegd, we hopen en denken dat we in 2024 of uiterlijk 2025 de eerste Tauros-groepen naar Denemarken en Schotland kunnen brengen.

Trainingen en begeleiding

In de bijna 35 jaar dat we kuddes beheren is de wijze waarop met onze dieren omgaan veranderd. Waar we in het verre verleden nog weleens een echte 'roundup' hielden om dieren met veel mensen een veekraal in te drijven, de cowboymanier, doen we dat inmiddels heel anders. Het gedrag van de dieren staat centraal en we voeren het kuddebeheer uit met zo min mogelijk stress voor de dieren. Wild kuddebeheer is een combinatie van technieken en kennis om het gedrag van de dieren te lezen en zo min mogelijk hun wilde gedrag aan te passen. Dat is in het belang van de dieren, maar ook in ons eigen belang. Met macht kun je het een paar keer voor elkaar krijgen om dieren in een vangkraal te krijgen, maar uiteindelijk verlies je de strijd. De dieren worden nerveus, de risico's nemen toe en het wordt steeds lastiger om aan de verplichtingen, zoals oormerken aanbrengen, te blijven voldoen. Nu voeren we het kuddebeheer uit met een klein en professioneel team. Niet meer met drijven, maar met lokken.

Onze kennis dragen we over aan anderen. In 2023 hebben we trainingen gegeven aan kuddebeheerders van Natuurmonumenten in Nederland, aan kuddebeheerders in Kroatië en Portugal en aan de Maashorstrangers.

Huis ter Heide

In opdracht van Natuurmonumenten hebben we alle beheerders van het gebied Huis Ter Heide een training gegeven over de Schotse hooglanders in hun gebied. De geschiedenis van de dieren, de biologie, leefwijze en het sociaal gedrag kwamen aan bod. De thema's veiligheid en recreatie stonden centraal.

Training Portugal en Kroatië

Nadat we de Taoussen hebben vrijgelaten in Portugal hebben we de volgende dag een interactieve training gegeven aan de Portugese rewilders. We zijn het gebied ingetrokken en hebben de kudde aandachtig geobserveerd en de belangrijke aandachtspunten besproken; hoe gedragen de runderen zich, hoe benader je ze veilig en waar moet je nog meer op letten.

Begin juni 2023 zijn we naar Kroatië gegaan om daar een praktische veldtraining van vier dagen te geven over hoe er met de Taoussen in dit wilde gebied gewerkt moet worden. Sommige dieren zijn voorzien van zenders die in de toekomst meer informatie geven over het terreingebruik en het gedrag van de taoussen.

Kennis delen is vermenigvuldigen

Er wordt nog steeds enthousiast gereageerd op ons Taurosprogramma. Het feit dat wij als geen ander weten hoe natuurlijke begrazing in de praktijk werkt, maakt dat we steeds vaker gevraagd worden om onze kennis te delen. Dat doen we graag. En bij elke uitwisseling leren ook wij weer bij.

Lezingen en excursies

De vraag naar lezingen en excursies is ook in 2023 weer toegenomen. We ontvingen delegaties uit binnen- en buitenland in Keent en reisden af naar verschillende plekken om daar onze kennis over te dragen en ideeën uit te wisselen.

Ontvangst Ethiopische delegatie

In februari 2023 waren we gastheer voor een delegatie van het ministerie van landbouw en natuur uit Ethiopië. Zij waren in Nederland voor een meerdaagse training over natuurbescherming. Deze internationale bezoeken helpen ons ook om inzicht te krijgen in het gedachtegoed van onze internationale partners. Dat er nogal verschillend gedacht wordt over rewilding werd duidelijk toen er een minzaam glimlachje verscheen op de meeste gezichten toen wij vertelden dat mensen zich niet altijd veilig voelen bij onze Tarossen. Ten opzichte van Ethiopië hebben we qua wildheid van onze Nederlandse landschappen en potentiële human-wildlife conflicten nog wel wat te leren. Vooralsnog heb je hier niet met leeuwen, hyena's of Kaapse buffels te maken als je de hond uitlaat.

Conferentie Oostenrijk

Op 7 november 2023 traden wij op als gastspreker op een conferentie van WWF Oostenrijk over de mogelijkheden van begrazing met Taurossen. De focus lag op natuurbegrazing in de uiterwaarden van de Morava, een grensrivier tussen Oostenrijk en Slowakije. Natuurlijke begrazing met runderen staat in Oostenrijk nog in de kinderschoenen, maar daarin gaat zeker verandering komen. De lichten staan bijna op groen om natuurlijke begrazing met de Tauros in de Oostenrijkse uiterwaarden te starten.

The return of the Aurochs in het Museum of Natural History in Oxford

Op 6 juni is de documentaire The return of the Aurochs vertoond in Oxford, in het Museum of Natural History. Een volle zaal met een pittige discussie achteraf over de meerwaarde van de Tauros ten opzichte van Engelse inheemse rassen. Onze boodschap: natuurlijk, wild gedrag is allesbepalend en als je niet binnen het keurslijf van een stamboek hoeft te opereren kan een kudde veel gevarieerder gedrag vertonen met uiteindelijk andere effecten op terreinen. In het museum staat o.a. een opgezette Dodo en het complete skelet van een Tyrannosaurus Rex. Maar het is vooral beroemd omdat er in 1860 de verdediging plaatsvond van Darwins 'On the origin of Species'. De film werd op een, voor ons, heilige plek vertoond! Een directe follow-up was een groot artikel in het kerstnummer van BBC Wildlife Magazine. Ook de UK is voorbereid op de komst van de Tauros.

Onderwijs

Wij delen onze kennis graag met studenten om te investeren in de toekomstige generatie in ons vakgebied. In 2023 hebben we 7 stagiaires mogen ontvangen vanuit verschillende opleidingen, zowel op VWO, MBO- als HBO-niveau. Van de opleidingen Wildlife management aan Yuverta tot aan verschillende studierichtingen op de HAS Green Academy en van Hall Larenstein in Leeuwarden.

Vol enthousiasme liepen de MBO-studenten mee met onze kuddebeheerders en waagden zich aan fysieke werkzaamheden als het sjouwen en opbouwen van vangkralen en smerige klussen waarbij ze tot aan de ellebogen in de modder en mest zaten. Ze hielpen daarnaast mee met onderhoud aan rasters en het uitvoeren van de jaarlijkse vangacties. Voor de HBO-studenten kwam daar nog een veldonderzoek bij wat voor ons weer interessante data oplevert. Gedragsonderzoeken bij onze Tarossen blijven populair, maar dit jaar zijn we ook meer de ecologische kant opgegaan met een vegetatieonderzoek naar de verschillen tussen gebieden die meer of minder lang begraasd worden door onze grazers.

Eén van onze stagiaires heeft een scoringssysteem opgesteld om te kijken naar de fysieke kenmerken van de Tauros. Welke kenmerken heeft een Tauros die voldoet aan het Taurosprogramma en hoe kunnen we deze kenmerken verder verbeteren. Daarnaast is er zowel nationaal als internationaal interesse om bij onze stichting een tijd mee te lopen, zonder verbonden te zijn aan een specifieke opleiding. Van een ééndaagse snuffelstage vanuit een VWO-opleiding tot een studente uit Spanje die in de zomerperiode werkervaring op kwam doen in het werk met grote grazers.

Educatie

Verschillende educatieve organisaties weten ons te vinden als locatie om meer te leren over (hoe om te gaan met) onze grote grazers, de ecologie van natuurgebied Keent of bodemkunde.

Leraren AK Tilburg (veldonderzoek)

De lerarenopleiding aardrijkskunde Tilburg komt jaarlijks met een groep studenten voor veldonderzoek in Keent. Natuurgebied Keent is een erg interessant gebied om de studenten te onderwijzen op het gebied van grondboringen. De rivierdynamiek uit het verleden is goed zichtbaar in deze grondboringen door onder andere de afzettingen van sedimenten.

Struin

Struin is een kinderopvang in Nijmegen die het buitenleven en natuurbeleving hoog in het vaandel hebben. Regelmatig trekken zij er met de kinderen op uit, de natuur in. Een terrein van Struin wordt begraaasd door onze Exmoors. Daarnaast werken wij met hen samen rondom educatie en bewustwording. Jaarlijks komen alle medewerkers van Struin bij ons op een trainingsdag waar ze meer leren over begrazing, de dieren en hoe hiermee om te gaan in de praktijk. Zo kunnen zij het weer doorgeven aan de nieuwe generatie.

Maaswaalcollege

Het Maaswaalcollege komt jaarlijks met een grote groep leerlingen van zowel VMBO, HAVO als VWO-niveau. In groepjes gaan leerlingen te voet het veld in of ze fietsen een ronde buiten de begrazing om. Ze krijgen hierbij opdrachten voor het vak aardrijkskunde en biologie, wat kan variëren tot het beschrijven van de sedimenten tot het maken van een vlog in het veld over de flora. Dit alles onder leiding van onze vrijwilligers van Keent.

Curio

Vanuit de opleiding Natuur, Milieu en Ruimte van Curio in Breda is een groep studenten in Keent geweest voor een excursie. Zij hebben les gehad over de dijken, waarbij de geschiedenis van het landschap en waterbeheer een belangrijke rol speelde.

educatie

8

Stagiaires begeleid van o.a. Has Green Academy, Yuverta en Hogeschool van Hall Larenstein.

7

Organisaties ontvangen voor voorlichting en training grote grazers.

zakelijke markt

TIENTALLEN

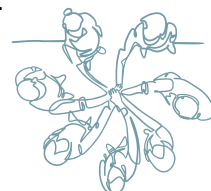
Bedrijven ontvangen voor excursies, vergaderingen en events, waaronder TIBO uit Oss

>70

Ondernemers ontvangen tijdens ons eerste business-event Born-to-rewild in Keent

1ste

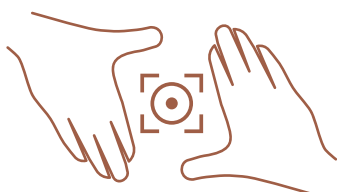
Sponsorpakket afgesloten met het bedrijfsleven.

beleving

4

Fotosafari's in de Maashorst i.s.m. onze bevlogen huisfotograaf Bert van Beek

1

Touringcar met Duitse toeristen ontvangen voor het arrangement 'Parels van Noord-Brabant' dat we i.s.m. Den Bosch Region ontwikkelden

8

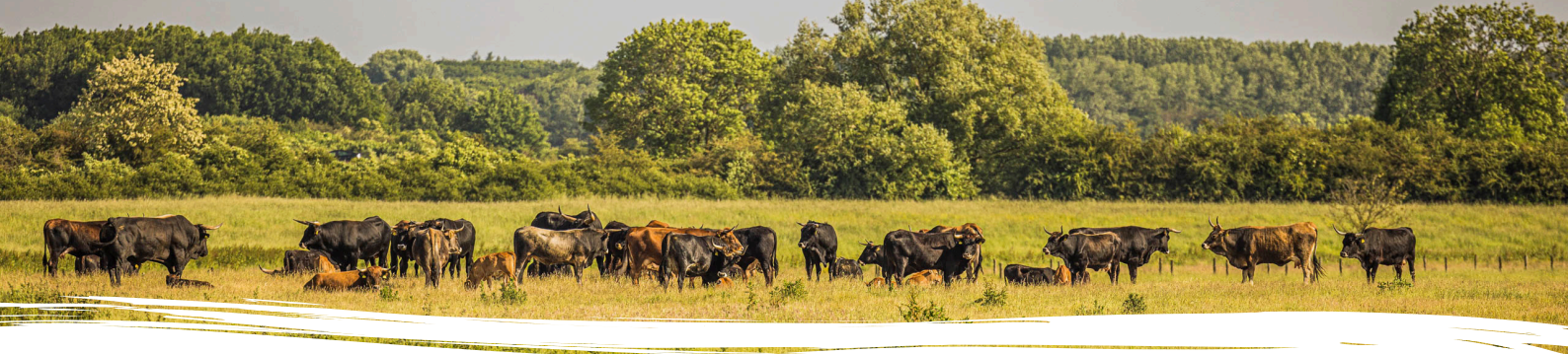
Internationale groepen ontvangen en blij gemaakt in onze Guesthouse die we openden in 2022

**GRAZE^{ZZ}
LANDS
GUESTHOUSE**

Taurosprogramma

In interviews, tijdens excursies en lezingen krijgen we regelmatig de vraag waar we nu staan. Lijkt ie al een beetje, die Tauros? Het antwoord is ja: qua uiterlijk gaat de Tauros steeds dichterbij hoe het oerrund er uitzag, met natuurlijk verschillen tussen individuen. Maar het is geen kopie van het Oerrund en dat gaat het ook niet worden. Wel willen we zo dichtbij mogelijk komen, omdat dat de beste garantie geeft dat het dier in de meest uiteenlopende omstandigheden in Europa zijn werk kan doen; wild zijn en impact hebben op het herstel van natuurgebieden en biodiversiteit. Om dat proces te volgen hebben we het gehele genoom van onze beste stier – uit de Maashorst – in 2023 laten sequencen om die gegevens later te gebruiken in vervolgonderzoek.

natuurgebieden

1000

Wilde grazers die bijdragen aan nieuwe natuur, waterveiligheid en meer biodiversiteit in Nederland

35

Natuurlocaties in Nederland

2

Nieuwe begrazingsgebieden in Nederland; Harderbos en Groene Woud

taurosprogramma

7

De geboorte van de 7de generatie van Tauroskalfjes die zich gaan inzetten voor de rewilding van Europa.

24

De première van onze internationale documentaire 'Return of the Aurochs', die is vertoond in 24 landen

27

De vrijlating van 27 Taurossen uit Nederland in Spanje, Portugal en Tsjechië

organisatie

2

Nieuwe bestuursleden met achtergronden op het gebied van financiën, HR en organisatie-ontwikkeling

10

Nieuwe enthousiaste vrijwilligers die toezicht houden op onze kuddes of zich op andere manieren inzetten voor onze organisatie

5

Bezoeken aan het buitenland met oriënterende gesprekken over de inzet van wilde kuddes

Mensenwerk

Het meeste werk wordt door onze kuddes gedaan, maar onder de streep blijft het mensenwerk. Het zijn de contacten van onze mensen in het veld, tijdens vangacties of overleggen met anderen die maken dat we kunnen doen waar we goed in zijn. Wij brengen rewilding in de praktijk; wij staan tussen de dieren, regelmatig met poep aan onze handen en met inzet van lijf en leden om de kuddes op een diervriendelijke manier te beheren. Dat maakt onze positie uniek. Want zonder de praktische ervaring die wij in meer dan dertig jaar hebben opgedaan kun je nog zoveel ideeën hebben over natuurlijke begrazing: je moet wel in staat zijn om de kuddes runderen en paarden binnen het keurslijf van de regelgeving hun werk te laten doen.

In 2023 bestond de kern van ons team uit 5 medewerkers in loondienst en een medewerker communicatie op freelancebasis. Zij werken samen met zo'n 70 vrijwilligers. Het bestuur is in 2023 versterkt naar vier personen.

Samenwerken

Samenwerken

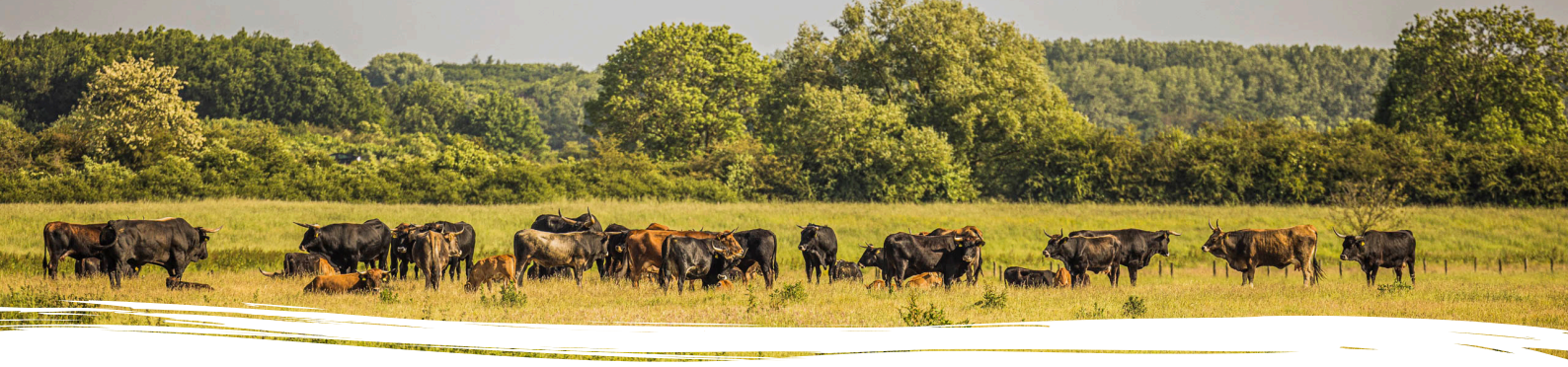
Alleen in samenwerking met anderen kunnen we meters maken. Dat doen we ook, volop. In Nederland werken we samen met ARK Rewilding Nederland, Brabants Landschap en andere natuurorganisaties. Daarnaast maken we deel uit van het netwerk 'Framing Untaming' en het Samenwerkingsverband Exmoor pony's. In Keent is de samenwerking met Brabants Landschap intensief. Gezamenlijk kunnen we daar het infopunt en dragen onze verhalen uit. Wat helpt is zo af en toe een gezamenlijke bedreiging bedwingen zoals tijdens het hoogwater van 2021. We hebben in 2023 onze wijze van samenwerking geëvalueerd om er in 2024 een nieuwe draai aan te geven.

De Maashorst

in de Maashorst wordt het gebied steeds wilder en natuurlijker. Na jarenlange droogte begon het in oktober 2023 te regenen om vooralsnog niet op te houden. Daarmee zagen we de Maashorst voor het eerst in haar oorspronkelijke pracht: kletsnat. Met kuddes Taoussen, Exmoors en wisenten die er spetterend doorheen waden. We werken er nauw samen met Staatsbosbeheer en de gemeente Maashorst en beoordelen gezamenlijk de effecten van de begrazing. Met een heldere taakverdeling waarbij wij ervoor zorgen dat de kuddes veilig zijn en de begrazingsdruk op orde is.

Fotocredits Theo Audenaerd

Internationaal netwerk

We zijn hard op weg om onze plek in het (inter-)nationale netwerk van rewilders te vinden en daarbinnen onze eigen 'niche'. De samenwerking met Rewilding Europe was al in 2022 vernieuwd. Sinds afgelopen jaar zijn we ook officieel aangesloten bij het European Rewilding Network en we werken nationaal en internationaal steeds meer samen. Bijzonder is onze samenwerking met het Engelse CreditNature waarin we aan nieuwe financieringsmogelijkheden voor Rewilding werken onder andere door het uitgeven van Nature Impact Credits die specifiek gekoppeld zijn aan Tauroskuddes.

Vrijwilligers

Ook in 2023 is weer gebleken dat we niet kunnen zonder onze lokale vrijwilligers die toezicht houden op onze kuddes. Voor ons zijn ze van levensbelang omdat zij de oren en ogen in het veld zijn en het snelst ter plaatse kunnen zijn bij een eventuele calamiteit. In 2023 hebben we weer een aantal vrijwilligers mogen verwelkomen. Voor onze nieuwe gebieden, Het Groene Woud en Harderbos zijn er respectievelijk 3 en 2 nieuwe vrijwilligers begonnen. In Kempenbroek komt iemand het bestaande team versterken. Twee nieuwe mannen voor het Geuzenwaard hebben op onze advertentie gereageerd en zijn inmiddels vrijwilliger.

Afscheid

In 2023 zijn enkele vrijwilligers gestopt, na jarenlang voor ons actief geweest te zijn. Zo was het na 20 jaar mooi geweest voor Bert Kluytmans in de Dongevallei in Tilburg. Het stokje werd echter overgedragen aan zijn zoon. Zo blijft de familie verbonden met onze organisatie.

Ook stopte na maar liefst 22 jaar, Joop Meijer, onze man in de Geuzenwaard, ermee. Met een interview blikken we terug op deze periode.

En dan is er nog het overlijden van onze zeer gerespecteerde en betrokken vrijwilliger Thjeu Jacobs uit Kempenbroek. Hij wordt gemist!

“Meneer, we hebben een kalf van u op het bureau”

Joop Meijer is 82 jaar en woont in Tolkamer bij Lobith. Maar liefst 22 jaar heeft hij zich ingezet als vrijwilliger door toezicht te houden op onze kudde in de Geuzenwaard waar zo'n 40 Schotse Hooglanders en een stuk of 10 Exmoorpony's lopen.

Hoe is het zo gekomen dat je vrijwilliger werd bij Stichting Taurus?

Ik woonde hier vlakbij en kwam hier vaak voor een wandeling. Geuzenwaard was toen nog opgedeeld in twee stukken. Een deel was van een plaatselijke veeboer, op het andere deel graasden, toen nog, Galloways. Ik zag een keer dat het gaas kapot was en dat de runderen bij elkaar konden komen. Ik heb toen gebeld met Staatsbosbeheer om het te melden. Niet veel later trof ik iemand van Staatsbosbeheer in het veld en we raakten aan de praat. Hij vroeg toen of ik misschien toezichthouder wilde worden. Daar hoefde ik niet lang over na te denken en heb meteen ja gezegd.

Waarom wilde je dit graag doen?

Dieren en de natuur hebben altijd mijn interesse gehad. Ik houd bijvoorbeeld al meer dan 60 jaar vogels. Dat is mijn grote passie. Ik ben in deze omgeving geboren en getogen, heb hier veel gewandeld en keek altijd met interesse naar alles wat groeit en bloeit. Daarnaast vind ik dierenwelzijn van groot belang. Als ik dan toch dagelijks mijn rondje maak en ik kan tegelijk iets goeds doen voor de dieren, waarom niet?

Wat houdt het werk in?

In het kort gezegd houd ik een oogje in het zeil wat betreft de dieren. Dagelijks loop ik een rondje van zo'n anderhalf uur. Ik let dan op of er bijvoorbeeld geen dier mank loopt of ander afwijkend gedrag vertoont. Als er kalfjes of veulentjes op komst zijn, let ik op of dat dat goed gaat. En een paar keer per jaar controleer ik het hele raster. Daarnaast ben ik ook contactpersoon voor de omgeving voor als er iets aan de hand is.

Overigens doe ik het niet alleen. Mijn maatje Henk staat me altijd bij en samen hebben we veel dingen voor elkaar gekregen die ik alleen niet had gekund. Zoals die keer dat het vroom dat het kraakte en de dieren niets te drinken hadden omdat overall het water bevroren was. Samen zijn we met een grote bijl aan de gang gegaan om wakken te slaan.

Wat heeft het jou persoonlijk gebracht?

Naast het buiten zijn en de zorg voor de dieren heb ik het contact met de mensen van de stichting altijd heel leuk gevonden. Er werd zo nu en dan iets voor ons georganiseerd en dan tref je weer andere mensen met dezelfde interesses. Verder durf ik best te stellen dat het buiten zijn in de vrije natuur, de gezonde lucht en dagelijkse beweging hebben bijgedragen aan het feit dat ik me, ondanks dat ik niet meer piepjong ben, nog altijd fit voel.

En dan, heb je nog een mooie anekdote of dingen die je zijn bijgebleven?

Haha, dan moet ik meteen denken aan die keer dat ik gebeld werd door de politie “meneer, we hebben hier een kalf van u op het bureau”. Alsof ik gebeld werd over een puber die kattenkwaad had uitgehaald. Wat was het geval; als een kalf geboren wordt, verstopt de moeder het in het hoge gras om vervolgens gerust ergens 100 meter verderop te gaan grazen. Wandelaars hadden toevallig dit kalfje zien liggen en dachten dat het moederziel alleen was. Zij hebben het kalfje meegenomen en naar het politiebureau gebracht.

Wil je nog iets kwijt?

Ik kijk met bewondering naar de ontwikkelingen binnen de stichting die inmiddels Grazelands heet. Ik wens Grazelands en de mensen die er werken nog een lang leven toe en hoop dat het goed met ze gaat.

Scan mij

Zakelijke markt

In 2023 zijn we gestart met een pro-actieve benadering van bedrijven en partners die samen met ons willen investeren in een duurzame toekomst en die het belang inzien van een gezonde leefomgeving met meer natuur en biodiversiteit. We hebben een drietal sponsorpakketten ontwikkeld, organiseerden twee business-events en zijn in samenwerking met het Engelse CreditNature gestart met de ontwikkeling van zogeheten Nature Impact Credits.

Nature Impact Credits

In 2023 lanceerden wij als eerste in Nederland een participatieprogramma voor de opbouw van kuddes Taurossen in Nederland en in andere Europese landen. In de vorm van Tauros-specifieke Nature Impact Credits (NIC's) brengen wij, in samenwerking met Credit Nature, impact aandelen op de markt. Een innovatieve manier van natuurfinanciering en een unieke mogelijkheid om samen het verschil te maken op het gebied van biodiversiteit en rewilding. Met deze initiatieven hopen wij niet alleen onze missie te verwezenlijken, maar inspireren en ondersteunen wij ook bedrijven in hun duurzaamheidsreis en het voldoen aan de Europese biodiversiteitsstrategie.

Business-event Born to Rewild

Op 1 juni organiseerden wij ons eerste business-event, Born to Rewild, om het bedrijfsleven kennis te laten maken met ons werk en om samenwerkingsmogelijkheden te verkennen. De grote belangstelling voor dit evenement heeft ons positief verrast. Evenals de (potentiële) samenwerkingen die hieruit voortkomen.

TIBO zomerborrel

De ondernemersvereniging TIBO uit Oss hield haar jaarlijkse zomerborrel in Keent. Veel lokale ondernemers werden verrast door deze 'natuurparel om de hoek' en verbaasden zich over het feit dat ze niet van het bestaan wisten. Uiteraard maakten onze Taurossen indruk in het veld. Verschillende bedrijven wisten hierna de weg naar ons Rewilding Center te vinden voor 'vergaderingen in het groen'.

Beleving

Door het organiseren van allerlei beleefactiviteiten vanuit ons Rewilding Center in Keent streven we ernaar om steeds meer onze eigen broek op te houden en maken we onze stichting financieel robuuster en minder afhankelijk van subsidies of giften. Daarnaast dragen we hiermee ons gedachtegoed uit en hopen we meer bewustwording en een open mind te creëren voor het rewilden van natuur en de inzet van grote grazers.

Fotosafari's

Zo hebben we bijvoorbeeld onze huisfotograaf Bert van Beek die onze dieren vastlegt voor onze database, maar ook steeds meer andere taken naar zich toetrekt. Hij helpt onder andere bij de redactie van onze sociale mediakanalen en we kunnen hem altijd vragen voor het vastleggen van speciale gebeurtenissen. In 2023 organiseerde hij in samenwerking met ons 4 fotografie workshops 'grote grazers' waarbij hij mensen iets leert over fotografie én de dieren. De opbrengst van deze activiteiten komen ten goede aan onze stichting.

Arrangementen

In samenwerking met Den Bosch Region is er een arrangement ontwikkeld voor een Tauros-safari in Keent voor de Duitse toeristenmarkt. Deze is opgenomen in een reisgids van een Duitse touroperator. In mei 2023 hebben wij de eerste toeristen mogen ontvangen.

Guesthouse Grazelands

In 2023 hadden we 43 boekingen voor ons gastenverblijf dat we openden in 2022. We ontvingen veel positieve reacties van onze gasten.

'Wilde verhalen'

Van stalen neuzen tot hakken!

"Ons werk is heel divers en je weet nooit hoe je dag gaat lopen. Tijdens de lancering van de internationale documentaire Return of the Aurochs in het theater in Nijmegen stond ik als hostess op het podium. Ik had een kort realisatie-moment dat ik diezelfde ochtend nog met stalen neuzen in het veld tussen de dieren stond. Hoezo, twee uitersten op een dag? Het bewijs dat ons werk erg afwisselend is!

Kuddebeheerder Marit

God van de donder

"Het moment dat de nieuwe dekstier voor Geuzenwaard zijn intrede deed was ik wel even onder de indruk. Gezegend met goeie genen van zowel zijn vader als moeder heeft hij het qua hoorns helemaal waargemaakt. Vanwege deze imposante hoornpartij heb ik hem de bijnaam Thor gegeven. De god van de donder was ook een verschijning op zich!"

Kuddebeheerder Lennart

Kerstkalfje

"Voor mij springt het gebied Waalre de Hogt er altijd uit. Het had voorheen een agrarische bestemming, maar sinds enkele jaren is het bestemd als nieuwe natuur en onze Schotse hooglanders dragen hier hun steentje aan bij. Meestal zijn Hooglanders oranje of zwart, maar in dit gebied is een hele mengelmoes aan verschillende kleuren grijs/mocca ontstaan. De dekstier is een grote grijze jongen. Tot mijn verrassing werd er in december een sneeuw wit kerstkalfje geboren!"

Kuddebeheerder Vince

Financiën

Winst en verliesrekening	31-12-2023	31-12-2022
Baten	625.364	548.525
Lasten		
Directe kosten	140.205	117.772
Personeelskosten	273.109	287.633
Afschrijvingen	6.883	10.900
Overige bedrijfskosten	135.547	111.108
Totaal lasten	415.539	409.641
Saldo voor financiële baten en lasten	69.620	21.112
Financiële baten en lasten	-4.399	-7.396
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	65.221	13.716
Belastingen	-12.618	
Resultaat	52.603	13.716
Resultaatsbestemming		
Algemene reserve	52.603	13.716

Balans per 31-12-2023	31-12-2023	31-12-2022
Activa	7.540	92.805
Vorderingen	392.065	35.403
Liquide middelen	59.644	223.531
Totaal activa	459.249	351.739
Passiva		
Algemene reserve	177.611	125.009
Langlopende schulden	73.760	78.260
Kortlopende schulden	207.878	148.470
Totaal Passiva	459.249	351.739

Blik vooruit

Zoals gezegd: 2023 was het jaar van onze 'coming out'. Als de voortekenen niet bedriegen gaan we in 2024 en 2025 verder op de ingeslagen weg. De uitdaging is om de schaa sprong te maken. De grootste gebieden waar wij of onze dieren nu actief zijn, zijn enkele duizenden hectaren groot. Dat is mooi als je bedenkt waar we vandaan komen, maar voor echte impact is een schaa sprong nodig naar gebieden van tienduizend(en) hectare, met name buiten Nederland. Daarvoor is intensivering van onze internationale samenwerking nodig. Nieuwe partners, nieuwe gebieden. In ons volgende jaarverslag hopen we te kunnen rapporteren over resultaten.

GRAZE LANDS REWILDING

Redactie

Ronald Goderie, Kelly van Lith

Fotografie

Bert van Beek, Theo Audenaerd, Grazelands Rewilding

Vormgeving

Kelly van Lith

www.grazelandsrewilding.com

*Algemeen Nut
Beogende Instelling*

ANBI